

بررسی تأثیرات به‌کارگیری سیستم نظارت هوشمند (CCTV) در کاهش جرائم شهری

محمود واتق^۱، حسین حاتمی‌نژاد^۲ و مهتاب جعفری^۳

تاریخ وصول: ۱۳۹۵/۱۱/۲۰، تاریخ تایید: ۱۳۹۶/۱/۲۵

چکیده

یکی از کارویژه‌های اصلی حکومت‌ها در اداره بهتر قلمرو تحت‌حاکمیت خود، نظارت بر جریان امور اجتماعی و کنترل رفتارهای شهروندان در چارچوب قانون است. مدیریت و ساماندهی زندگی اجتماعی در دوران حاضر به دلیل پیچیدگی فرآیندهای گوناگون سیاسی، امنیتی و... در محیط‌های جغرافیایی از جمله شهرهای بزرگ، کاری بس طاقت‌فرسا بوده و نیازمند به‌کارگیری روش‌ها و ابزار کارآمد در این زمینه است. مسلماً همه‌ی دولت‌ها برای تأمین نیازهای گوناگون شهروندان خود از جمله امنیت محیط‌های شهری، از همه‌ی امکانات و ابزارهای لازم بهره‌گیری می‌نمایند؛ لیکن با این وجود، همواره فضاهایی وجود دارند که علیرغم تلاش دولت‌ها، خارج از نظارت و کنترل آن‌ها هستند. در این قبیل فضاها که به منزله‌ی حفره‌های دولت محسوب می‌شوند، حجم گسترده‌ای از جرائم و ناامنی‌های پیدا و پنهان بوقوع می‌پیوندد که باعث اختلال در جریان طبیعی امور اجتماعی می‌گردند. پرسشی که در این رابطه وجود دارد آن است که، چگونه می‌توان میزان نظارت و کنترل دولت‌ها را در این فضاها افزایش داد؟ در پاسخ به پرسش فوق، طی مقاله حاضر، تلاش شده تا ضمن بررسی اثرات به‌کارگیری ابزار هوشمند نظارت و کنترل (دوربین مدار بسته)، در کاهش تخلفات و جرائم شهری، چگونگی افزایش کارایی دولت‌ها در کنترل فرآیندهای شهری مورد بررسی و تحقیق قرار بگیرد. پژوهش حاضر، به روش توصیفی - تحلیلی و بر پایه‌ی داده‌های میدانی انجام شده، بنابراین برای تجزیه و تحلیل و نتیجه‌گیری، افزون بر منابع کتابخانه‌ای و الکترونیکی از یافته‌های پرسش‌نامه‌ای نیز استفاده شده است. لازم به‌ذکر است که روایی سوالات پرسشنامه با استفاده از روش تحلیل عاملی و پایایی سوالات پرسشنامه از طریق ضریب آلفای کرونباخ آزموده شدند. در نهایت هم داده‌های حاصل از پرسشنامه از طریق آزمون میانگین یک جامعه (T-test)، تجزیه و تحلیل شدند. نتایج حاصل از بررسی‌های این مقاله نشان می‌دهد، به‌کارگیری سیستم‌های هوشمند نظارت در محیط‌های شهری، نقش چشم‌گیری در کاهش جرائم و ناامنی‌های اجتماعی دارد.

کلیدواژه‌گان: نظارت و کنترل، سیستم هوشمند نظارت، حفره‌های دولت، جرائم شهری

۱. استادیار جغرافیای سیاسی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، ۰۹۱۲۳۱۳۰۲۴۵، پست الکترونیک: mahmood.vasegh@ut.ac.ir

۲. دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، ۰۹۱۵۳۱۴۹۳۷۸، پست الکترونیک: hatami35@yahoo.com

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، نویسنده مسئول، ۰۹۱۸۴۰۴۰۵۱۵، پست الکترونیک: mahtabjafari966@gmail.com

مقدمه

یکی از مهم‌ترین نهادهای انسانی که وظیفه‌ی برطرف‌کردن چالش‌ها، تنش‌ها و حفظ و افزایش امنیت در سطح جوامع شهری را به‌عهده دارد، دولت‌ها هستند؛ زیرا وجود چالش و تنش‌ها در سطح جوامع شهری، سبب کاهش امنیت می‌شود و این به‌نوبه‌ی خود می‌تواند برای تداوم حاکمیت دولت‌ها خطری جدی محسوب شود.

با توجه به اینکه فضا نتیجه‌ی مکان تأثیرگذار بر نوع فعالیت انسان و تأثیر فعالیت انسان بر خصوصیات مکان است، طبعاً مکان‌ها با تمام خصوصیات خود و نوع برداشت ذهنی و عملکرد انسان در آن‌ها، می‌تواند شکل‌دهنده به فضایی با نوع امنیت مثبت یا منفی باشد. به بیانی واضح‌تر، بعضی فضاها بدلیل خصوصیتی که دارند، می‌توانند ظرفیت تولید جرائم بالایی را داشته باشند. همزمان و در عین حال که جرائم در مکان‌ها صورت می‌گیرند، حاکی از این واقعیت است که، کنترل و نظارت دولت‌ها بر برخی مکان‌ها در حداقل سطح ممکن قرار دارد و بدیهی است که امنیت چه در بُعد عینی و چه در بُعد ذهنی، در آن‌ها کاهش می‌یابد. کوچه‌ها و خیابان‌هایی که حداقل میزان عبور و مرور را توسط ساکنین، گشت نیروی انتظامی و... دارند، بدلیل وجود حداقل نظارت، شاهد افزایش انواع جرائم (سرقت، قتل، قاچاق مواد مخدر و...) می‌باشند و به‌طورکلی فضاهایی با حداقل نظارت را پدید می‌آورند.

در این تحقیق، اصطلاحاً چنین فضاهایی را حفره‌های دولت در سطح شهر می‌نامیم. یکی از انواع حفره‌های دولت در سطح شهر، حفره‌های اجتماعی- فرهنگی می‌باشد. حال از آنجا که شکل‌گیری و وجود این حفره‌ها می‌تواند در محل سکونت مردم و یا در نزدیکی آن باشد، به‌طور طبیعی می‌تواند امنیت را در این فضاها و سپس احساس امنیت را در مردم ساکن در آن‌ها مختل نماید و در نهایت، می‌تواند حاکمیت دولت‌ها را با چالش مواجه سازد؛ از این‌رو، ضرورت دارد برای ارتقای امنیت در مکان‌ها و همین‌طور افزایش احساس امنیت در مردم، تدابیری برای کنترل و ریشه‌کنی این حفره‌ها اندیشیده شود. هدف و ضرورت انجام پژوهش حاضر نیز در راستای حل و فصل همین دغدغه می‌باشد.

از جمله یکی از این تدابیر که در مقاله حاضر، به بررسی آن پرداخته شده است، بررسی این موضوع می‌باشد که چگونه می‌توان فضاهای خارج از دید و نظارت دولت‌ها را به کمک سیستم‌های نظارت هوشمند (CCTV) تحت کنترل درآورد؟ تردیدی نیست که به‌کارگیری دوربین‌های مداربسته در هر مکان، سبب می‌گردد تا محدوده‌های تحت شعاع عملکرد دوربین‌ها، مورد نظارت قرار بگیرند. به‌عبارتی می‌توان گفت: از طریق نصب دوربین‌های مداربسته، فضاهای غیرقابل نظارت و جرم‌خیز در سطح شهرها (حفره‌های دولت)، به فضاهای مراقبت و کنترل تبدیل می‌شوند. با توجه به آنچه بیان شد و در راستای هدف تحقیق، سوالی که وجود دارد آن است که، آیا پایش فضاهای غیرقابل نظارت شهری (حفره‌های دولت) بوسیله‌ی دوربین‌های مداربسته (CCTV)، در افزایش امنیت عینی و ذهنی این فضاها موثر است یا خیر؟ فرضیه‌ای که در پاسخ به این سوال ارائه گردیده عبارت از آن است که، دوربین‌های مداربسته به‌عنوان یکی از ابزارهای هوشمند نظارت و کنترل، توان نظارت و کنترل دولت را افزایش می‌دهند و بدین ترتیب، فضاهای غیرقابل نظارت به فضاهای قابل نظارت تبدیل می‌شوند.

مبانی نظری تحقیق

الف. مفاهیم

۱. **فضا:** مفهوم فضا و فضای شهری در طول تاریخ تفکر اجتماعی تحت تأثیر دیدگاه‌های مختلفی شکل گرفته و دچار تحولات معنایی بسیاری بوده است. برای مثال، از نظر ارسطو، فضا مجموعه‌ای از مکان‌هاست و زمینه‌ای است پویا با اعراض کیفی متفاوت. این اعراض و آن زمینه، فضا را با اصالت عمل تنظیم کرده و اسلوب می‌بخشند (لففی و همکاران، ۱۳۹۳: ۴۵). همین‌طور می‌توان گفت: فضا، به منزله یک پدیده ثانوی، از واکنش عمدی انسان یا ساخت اجتماعی، موجودیت می‌یابد (شکویی، ۱۳۹۱: ۲۸۷). در تعریف دیگر، پیتر هاگت معتقد است: فضا به معنای حوزه یا ناحیه‌ای بزرگ است و معمولاً بر اساس سطح زمین نشان داده می‌شود (حافظ‌نیا، ۱۳۹۰: ۱۵۸-۱۵۷). به عبارت دیگر، می‌توان گفت فضا همان خصوصیات مکان است که شکل فعالیت‌های انسانی را تعیین می‌کند و برداشت ذهنی که انسان از آن دارد.

فضای شهر: شهر مکان کنش‌های اجتماعی افراد در فضاهای مختلف برای گروه‌های اجتماعی است و بستر مطالعه پدیده‌ها و به عبارتی آزمایشگاه جامعه‌شناسی است (ریانی، ۱۳۸۵: ۶). مفهوم فضای شهری در قالب مفهوم اهداف انسانی - اجتماعی در انطباق با هدف‌های انسانی و فعالیت‌های اجتماعی تعریف می‌شود. فضای شهری به‌عنوان یکی از زیرمجموعه‌های مفهوم فضا، از مقوله فضا مستثنی نیست. بدین معنی که ابعاد اجتماعی و فیزیکی شهر رابطه‌ای پویا با یکدیگر دارند. در واقع فضای شهری مشتمل بر دو فضای اجتماعی و فیزیکی می‌شود. به تعبیر ژان گاتمن^۱، محیط مصنوع یک سخت‌افزار است که در درون آن، نظام اجتماعی به‌مثابه یک نرم‌افزار عمل می‌کند (مدنی‌پور، ۱۳۷۹: ۴۸).

فضای عمومی شهری: تحقیقات اخیر در استرالیا و دیگر کشورها (۱۹۹۵) نشان داده‌اند که تفرجگاه‌ها، بازارها و دیگر مراکز خرید عمومی، در برابر جرم آسیب‌پذیر هستند و مولفه‌های مشخصه جرم در آنها عبارتند از: عناصری در مراکز شهری نظیر مغازه‌ها، تئاتر، رستوران‌ها، ایستگاه‌های حمل و نقل عمومی و غیره. اصولاً موقعیت‌های تجاری و تفریحی بر جرم و رفتار مجرمانه در سطوح پیرامون خود تأثیر می‌گذارند، همان‌طور که این سطوح قسمتی از پیاده‌روها و فضاهای خارجی خود را نیز هم‌رنگ خود می‌کنند (Bell, 1998: 11). جرم‌هایی که عموماً در فضاهای عمومی شهری رخ می‌دهند؛ شامل جیب‌بری، کیف قاپی، وندالیسم (صدمه‌زدن‌های مجرمانه)، سرقت وسایل نقلیه، حمله‌های بدنی خفیف و ترساندن و نظایر آنها می‌شود. اما بیشتر رفتارها و اعمالی که گروه‌های زیادی از استفاده‌کنندگان را از مراکز شهری می‌ترساند، اعمالی است که گرچه به‌طور اصولی جرم نیست، اما باعث بی‌نظمی عمومی می‌شود. جین جیکوب^۲ (۱۹۶۱) از آنها به‌عنوان بربریت (وحشیگری) خیابانی یاد می‌کند. این اصطلاح زنده‌ای است که با مفهوم شهرها به‌عنوان مراکز تمدن تقابل دارد و البته بین بی‌تمدنی و خشونت اجتماعی با بی‌تمدنی فیزیکی و بددنی و ناسزا گفتن در این فضا، بی‌تمدنی اجتماعی محسوب می‌شود (Tiesdell, 1996).

ویژگی‌های یک فضای شهری امن: نباید در شهرها محلی برای تحریک جرم و ناامنی وجود داشته باشد و بالعکس باید همواره با مداخلات مناسب اجتماعی، محیط را منسجم و روح وحدت را در فضاهای عمومی شهر حاکم گردانید.

1. Jean Gottman
2. Jane Jacobs

به‌طور کلی برخی از ویژگی‌های یک فضای امن شهری را می‌توان به شرح زیر بیان داشت:

- در یک فضای امن و راحت، مردم تمایل دارند که یکدیگر را ببینند. در این صورت، آن فضا قابلیت اجتماعی شدن خواهد داشت.
- اتصالات به پیرامون آن فضا (دسترسی‌ها) راحت‌تر صورت می‌گیرد.
- مکان خوبی برای انجام یک سری از فعالیت‌ها می‌شود.
- آن فضا جذاب می‌شود و در اذهان باقی می‌ماند (حاتمی‌نژاد و همکاران، شماره ۸۷: ۶۹).

با توجه به اینکه دولت‌ها درصدد برطرف کردن چالش‌ها در ابعاد مختلف و حفظ امنیت در قلمروهای خود هستند و همچنین سعی در تحمیل نوعی از نظارت یکسان بر قلمرو خویش دارند (Johnston et al, 1994)؛ باید یادآور شد تغییر و تحولاتی که در حوزه‌های مختلف اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی رخ می‌دهند، سبب گسترش تبهکاری‌ها شده و اداره جوامع را با دشواری‌هایی مواجه می‌سازد. لذا، در تعریف فضاهای غیرقابل نظارت شهری باید گفت: این فضاها در داخل شهرها واقعند و بدلیل اینکه فاقد ویژگی‌های یک فضای امن شهری هستند؛ محرک انجام جرم‌هایی از قبیل جیب‌بری، کیف‌قاپی، وندالیسم (صدمه‌زدن‌های مجرمانه)، سرقت وسایل نقلیه، حمله‌های بدنی خفیف و ترساندن و... می‌شوند. از آنجا که همزمان، اداره و نظارت بر این فضاها از سوی حکومت‌ها سخت، پیچیده و در سطح حداقل قرار دارد، چنین فضاهایی را فضاهای غیرقابل نظارت شهری یا به‌عبارتی همان حفره‌های دولت (اجتماعی - فرهنگی) می‌گویند. همچنین باید اضافه کرد که مجموعه‌ی این شرایط و همین‌طور ادامه آن، می‌تواند منجر به تولید تهدیدات در چارچوب امنیت ملی شود.

۲. فضاهای غیرقابل نظارت (حفره‌های دولت): حفره‌های دولت به پدیده‌هایی گفته می‌شود که به‌گونه‌هایی حاکمیت دولت را در قلمرو و فضای جغرافیایی‌اش با چالش روبرو می‌کنند یا زمینه را برای به چالش کشیده شدن حاکمیت دولت فراهم می‌آورند و امنیت ملی را به خطر می‌اندازند (قالیباف و میرزاده کوهساهی، شماره ۲۶۴-۲۶۳: ۹۶).

انواع حفره‌ها از نظر ماهیت و جنس: الف. حفره‌های اجتماعی - فرهنگی: آن دسته از تهدیداتی هستند که به صورت سازمان‌یافته یا در سطحی وسیع و گسترده جنبه‌های اجتماعی - فرهنگی جامعه را به چالش می‌کشند. اینگونه حفره‌ها علی‌رغم عدم یکسانی خود، در بین تمامی دولت‌ها قابل مشاهده بوده و کمتر دولتی از وجود آن‌ها مصون می‌باشد. حفره‌های اجتماعی - فرهنگی در ابعاد مختلفی نمود پیدا می‌کنند، مانند انواع جرائم اخلاقی و اجتماعی (از اختلال در نظم عمومی و عدم رعایت قوانین ترافیکی گرفته تا تولید و پخش فیلم‌ها و کتب مبتذل). در حوزه اجتماعی و فرهنگی عدم وجود شرایط مطلوب برای هر یک از موارد زیر می‌تواند ایجاد شرایط حفره‌ای برای دولت‌ها بنماید، مانند حوزه رفاه و بهزیستی، فقدان جرم و جنایت، اعتماد و سرمایه اجتماعی، حفظ هویت و شخصیت فردی و اجتماعی (پیشگاهی‌فرد، ۱۳۸۵: ۴). ب. حفره‌های اقتصادی: که وجود آن‌ها فقر عمومی ملت را در پی دارد. علی‌رغم اینکه مانند سایر انواع حفره‌ها دولت را مستقیماً تهدید نمی‌کنند، اما می‌توانند اقتدار حاکمیت را در درازمدت به چالش کشیده و فضای حاکمیت را کوچک و محدود کنند. نمونه‌های این حفره‌ها را در ارتشاء، اختلاس و قاچاق و امثالهم می‌توان دید. حفره‌های اقتصادی نقش بسیار زیادی در ناپایداری و بی‌ثباتی بنیان‌های جامعه دارند. نوسانات اقتصادی در سطوح گسترده از ویژگی‌های جوامع در حال پیشرفته می‌باشد که این نوسانات می‌توانند زندگی مردم را شدیداً

تحت تأثیر قرار دهند. نداشتن استراتژی معین در اقتصاد کلان، تصمیم‌گیری‌های مقطعی و بدون مطالعه و کارشناسی، فضایی از بی‌ثباتی اقتصادی ایجاد می‌نماید که آثار و تبعات آن آسیب‌هایی از قبیل فقر، تورم، بیکاری و... است و این آسیب‌ها خود زمینه‌ساز جرائم و انحرافات می‌گردند (ناجا، ۱۳۸۵: ۲۰). ج: حفره‌های سیاسی: از حساس‌ترین انواع حفره‌ها به حساب آمده که از قالب‌های سازمان‌یافته تا هسته‌های براندازی را شامل می‌شود که به صورت سیستمی ریشه‌های موجودیت و امنیت دولت را مورد هجوم قرار داده و اصل حاکمیت را به چالش می‌کشند. یکی از مسائلی که در شکل‌گیری حفره‌های سیاسی می‌تواند موثر باشد، مسائل مدیریتی است که در سطح کلان، خود از ابعاد پیچیده‌ای برخوردار است ولی آنچه در فرآیند تحلیلی جرائم و انحرافات قابل ذکر است، این است که نظام اداری کشورهای مختلف با معضلاتی از قبیل بوروکراسی اداری، مقررات دست و پاگیر، فرآیند طولانی و پیچیده تصدی‌گری روزافزون دولت، افزایش سازمان‌ها و نهادهای مرتبط با امور مردم و غیره ناکارآمدی نظام اداری را بوجود آورده و ناکارآمدی نظام اداری کشور، مستقیماً سطح مقبولیت و مشروعیت نظام را تحت تأثیر قرار می‌دهد و از آنجا که این حوزه با نیازمندی‌های عمومی در ارتباط است، لذا هرگونه ضعف و ناکارآمدی در این حوزه، می‌تواند بستر ساز جرائم و انحرافات باشد (ناجا، ۱۳۸۵: ۲۱).

۳. امنیت: از ریشه لاتین secure که در لغت به معنای نداشتن دلهره و دغدغه است، گرفته شده و همچنین موضوعاتی چون رهایی از خطر، تهدید، آسیب، اضطراب، هراس، نگرانی با وجود آرامش، اطمینان، آسایش، اعتماد، تامین و ضمانت را در برمی‌گیرد (لطفی و همکاران، ۱۳۹۳: ۴۴). همچنین امنیت مفهومی به سرعت در حال گسترش است. امروزه مفهوم سنتی از امنیت که بر بُعد نظامی تاکید داشت، جای خود را به مفهوم امنیت در ابعاد مختلف داده است. مفهوم امنیت، مرکب از چندین ارزش ملی است. این ارزش‌ها عبارتند از: پاسداری از بقای سیاسی و سرزمینی کشور، تضمین بقای سیاسی و سرزمینی کشور، تضمین بقای ارگانیک (فیزیکی و جمعی) مردم، ایجاد شرایط لازم برای رفاه اقتصادی و تامین و حفظ هماهنگی میان اقوام و طوایف درون کشور (سایق، ۱۳۷۷: ۱۷).

در همین راستا، باید اضافه کرد؛ امنیت ملی دارای اهمیت بالایی است و مفاهیم بسیار پیچیده، گسترده و متنوعی دربر دارد. امنیت ملی را حفاظت جامعه در برابر ایجاد آسیب به نهادها و ارزش‌های بنیادین تعریف می‌کنند (Peterson & James, 1985: 57). در تعریفی دیگر، امنیت به مفهوم حفاظت جامعه و ارزش‌ها و نهادهای داخلی آن در برابر تهدیدات داخلی و خارجی، یا تهدیداتی است که بقای رژیم و نظام شهروندی را به خطر می‌اندازد (نصیری و اعظمی، ۱۳۸۵: ۴۶).

احساس امنیت: در تبیین مفهوم امنیت، دو بُعد متمایز از هم را باید در نظر گرفت؛ یکی بُعد عینی است که در آن پارامترهای عینی محیطی و رفتاری مورد ارزیابی قرار می‌گیرد و دیگری، بُعد ذهنی که براساس احساس امنیت از جمع درک می‌شود. البته هر دو بُعد نیز می‌توانند بر یکدیگر تأثیرات مثبت یا منفی برجای گذارند که این موضوع ضرورت توجه به هر دو را در ایجاد امنیت عمومی توأمان مورد تاکید قرار می‌دهد (پاکزاد، ۱۳۸۱: ۷).

بر این اساس، امنیت نوعی احساس آرامش و آسایش درونی قلمداد می‌شود که از مولفه‌های فعال محیط حاصل شده و پس از ادراک ذهنی، گونه‌ای احساس در امان بودن را به وجود می‌آورد (مویدی و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۶۶). در فضاهای شهری، احساس امنیت شهری به این معناست که، شهروندان بتوانند آزادانه جابه‌جا شوند، با همشهریان

خود ارتباط برقرار کنند و به فعالیت‌های اجتماعی بپردازند، بدون آنکه تهدید شوند یا با خشونت و آزار و اذیت جسمی و روحی یا نابرابری جنسی مواجه شوند. احساس امنیت به معنای امنیت خاطر شهروندان از مال، جان و... است که خود نشانگر سازمان‌یافتگی، قانونمندی و باثبات بودن جامعه است (رضایی‌مقدم و همکاران، ۱۳۹۱: ۳-۴). احساس امنیت حالتی است که در آن ارضای احتیاجات و خواسته‌های فردی و اجتماعی افراد انجام و شخص در آن احساس ارزش، اطمینان خاطر و اعتماد به نفس نماید (لطفی و همکاران، ۱۳۹۳: ۴۵).

به‌طور کلی، قابلیت‌های تکنولوژی‌های ارتباطی و اطلاعاتی در کنترل و مراقبت، همچنین ممکن است به‌منظور مراقبت سیاسی و امنیتی نیز مورد استفاده قرار گیرد. به‌عنوان مثال، استفاده از دوربین‌های مدار بسته در مکان‌های مختلف شهر، می‌تواند به‌عنوان ابزاری مناسب در جهت ایجاد محیطی امن (امنیت عینی) و دستیابی مردم به احساس آرامش خاطر و امنیت روانی از رخداد هرگونه تهدیدی (امنیت ذهنی)، به‌کار رود.

۴. دوربین مداربسته (CCTV): نظارت و ویژگی اکثر جوامع معاصر شده است؛ احتمالاً بیش از ۴ سال است که در تمام محیط‌های رسمی نظارت گسترش یافته است (Ball et al, 2012: 1-2). همین‌طور نظارت را می‌توان بخشی از محافظت بالقوه‌ی محله دانست. اگر مجرم تصور کند که در صورت ارتکاب جرم در معرض نظارت و مشاهده قرار خواهد گرفت، اگر چه به واقع نیز اینگونه نباشد، احتمال ارتکاب جرم توسط وی کمتر خواهد شد. زیرا وی در "فرایند گذار از اندیشه به عمل"، منافع و خطر ارتکاب جرم را می‌سنجد. وی می‌داند که در این محله به علت نظارت بالقوه، احتمال دخالت ساکنان، پلیس و نهایتاً دستگیری بالا خواهد بود و در نتیجه از ارتکاب جرم منصرف خواهد شد. در مطالعه‌ای که در رابطه با گرایش‌ها و افکار مجرمان انجام شده، دو عامل در متوقف کردن مجرمان بسیار موثر تلقی شده است. اول، نشانه‌ها و علائم تصرف و دیگری نظارت. سارقان بر اهمیت نظارت ساکنان محله صحنه گذاشته‌اند و بعد از مالکان، همسایگان را مهم‌ترین افراد برای نظارت بر محله معرفی کرده‌اند (Bennett, 1986: 41-55). نظارت بر سه‌گونه است: نظارت طبیعی، نظارت رسمی یا سازمان‌یافته و نظارت مکانیکی.

نظارت طبیعی: نظارت طبیعی وقتی محقق می‌شود که منزل به‌گونه‌ای طراحی شود که ساکنان داخلی بتوانند به راحتی بر فضاهای خصوصی، نیمه خصوصی و عمومی کاملاً نظارت داشته باشند. این نظارت معمولاً از طریق پنجره‌ها ممکن می‌شود. نظارت طبیعی اشاره به این امر دارد که طراحی باید فضاهایی را ایجاد کند که بهتر در معرض دید ساکنان، همسایگان و رهگذران باشد. جاکوبز بیان می‌دارد که نظارت طبیعی بدین معنا است که ساکنین منازل باید قادر باشند حیاط، پارکینگ و خیابان را مشاهده نمایند (Poyner, 1991: 96-101, Laycock and Austin, 1992: 60-154).

نظارت رسمی یا سازمان‌یافته: نظارت رسمی یا سازمان‌یافته توسط افرادی که به این کار گمارده می‌شوند مانند محافظان امنیتی یا نگهبانان انجام می‌شود. چهار تحقیق انجام شده درباره افزایش نظارت رسمی در پارکینگ‌ها، نشان‌دهنده‌ی این است که جرایم مرتبط با سرقت خودرو کاهش داشته است (Ibid).

نظارت مکانیکی: نظارت مکانیکی با بهبود روشنایی و نصب دوربین‌های مداربسته قابل اجرا است. یکی از اقسام نظارت مکانیکی، دوربین مدار بسته است؛ که به‌عنوان شکل مدرنی از سراسرین (Panopticon) توصیف شده است، سراسرین الکترونیکی (Electronic Panopticon) که در آن سوژه بدون مشاهده شدن دیده می‌شود

(Germain et al, 2013:138). این فناوری جدید می‌تواند در صورتی که با مطالعه‌ی قبلی و توجیه منطقی نصب شده باشد و با مداخله‌ی شایسته و به‌هنگام همراه باشد، عملکردی موفقیت‌آمیز داشته باشد (محمودی جانکی و قورچی بیگی، ۱۳۸۸: ۳۵۹). دوربین مداربسته می‌تواند با افزایش خطر دستگیری مجرم، موجب پیشگیری از جرم شود. مجرم در هنگام ارتکاب جرم به خطر دستگیری بیشتر از شدت مجازات فکر می‌کند و چون دوربین مداربسته این خطر را افزایش می‌دهد، نصب آن می‌تواند در پیشگیری از جرم موثر باشد (Clarke, 1997:199). همین‌طور دیکنسون^۱ معتقد است: بیشترین اثر دوربین‌های مداربسته در مکان‌هایی است که کاملاً توسط دوربین‌های با قدرت تمرکز (Zoom) بالا پوشش داده شده‌اند. وی در ادامه می‌گوید: اثرات مثبت دوربین مداربسته در یک مکان، عیناً نمی‌تواند در مکان دیگر هم بوجود آید؛ زیرا جغرافیای سیاسی مکان‌ها متفاوت از یکدیگر است (Dickinson, 2012:8). لازم به ذکر است، همان‌طور که فلایت^۲ می‌گوید: این احتمال وجود دارد که به دلیل وجود دوربین مداربسته در یک مکان، مکان انجام جرم نیز تغییر یابد، به‌عنوان مثال: تجاوز، زد و خورد‌های خیابانی و سرقت اتومبیل به مکان‌هایی با پتانسیل وقوع جرم بالا جابه‌جایی قابل توجهی داشته‌اند (Flight et al:1). دیگر آثار دوربین مداربسته عبارتند از:

- ا. دوربین مداربسته احساس امنیت کاذب را در مردم ایجاد می‌کند و سبب می‌شود آن‌ها کمتر احتیاط کنند.
- ب. دوربین مداربسته سبب تقویت گزارشات پلیس و ثبت جرم می‌شود (Welsh & Farrington, 2009)، همان‌طور که کاپلان^۳ با تحقیقی که انجام داد به این نتیجه رسید؛ که توانایی پلیس با بررسی تصاویر دوربین مداربسته از طریق به‌کارگیری روش‌ها و فنون دقیق‌تر برای شناخت مکان ایده‌آل نصب دوربین مداربسته، می‌تواند بهبود یابد (Caplan et al, 2009:2).
- ت. دوربین مداربسته سبب می‌شود انگیزه‌ی انجام جرم به دیگر مکان‌ها و زمان‌ها منتقل شود.
- ث. ضروری است تا مجرمان بالقوه، از وجود دوربین‌ها آگاه شوند (در این راستا تبلیغات، پوشش‌دهندگی دوربین‌ها و قابل رویت‌سازی آن‌ها لازم است) (Welsh & Farrington, 2009). حال می‌توان گفت؛ با به‌کارگیری دوربین‌های مداربسته در خیابان‌هایی با کارکرد امنیتی - تجاری - اداری، مراکز خرید، پارک‌ها و به‌طور کلی مکان‌هایی که پتانسیل وقوع جرم بالایی دارند، می‌توان احتمال وقوع جرم را کاهش و میزان امنیت را افزایش داد.

ب. چارچوب نظری

از آنجا که میزان جرم و جنایت در برخی مکان‌ها نسبت به مکان‌های دیگر بیشتر بوده و از این مکان‌ها به‌عنوان نقاط جرم‌خیز شهری یاد می‌شود. توجه به دو نکته حائز اهمیت است: منشأ بروز جرائم با دو عامل؛ ۱. رفتار انسان و ۲. شکل و ماهیت فضاها و مکان‌ها، ارتباط دارد. از این‌رو چنانچه بتوان عوامل فضائی و مکانی موثر در کاهش جرائم و نیز رفتار انسان‌های ساکن در مکان‌ها را تحت نظارت و کنترل درآورد، در آن صورت امکان مقابله با جرائم اجتماعی وجود خواهد داشت. در همین رابطه، رویکرد اسکار نیومن در زمینه‌ی کنترل فضا و حاکمیت را به‌عنوان مدل و

---

1. Dickinson
2. Flight
3. Caplan

چارچوب نظری این تحقیق مد نظر قرار داده‌ایم. براساس این رویکرد، محیط کالبدی می‌بایست دارای خصوصیاتى مانند مکانیزم‌های نمادین، مرزها و سلسله مراتبی تعریف شده از عرصه‌های خصوصی تا عمومی باشد تا پهنه‌های مختلف درک و شناخته شوند، وی همچنین معتقد به ایجاد ظرفیت کالبدی نظارتی در فضا است تا فرصت نظارت برای ساکنان و دیگر نهادها ممکن گردد. در عین حال، نیومن مخالف این نظریه است که حضور فعالیت‌های بیشتر و بالاخص حضور فعالیت‌های تجاری، میزان جرم و جنایت را کاهش می‌دهد.

از آنجا که رویکرد نیومن به این موضوع اشاره دارد که محیط فیزیکی باید به گونه‌ای سازماندهی شود تا وقوع جرم کاهش یابد و به عبارتی محیط ایمن ایجاد شود. در عین حال، با توجه به اینکه امروزه سیستم‌های ارتباطی و اطلاعاتی یک پیوند قابل توجه با فضاهای شهری پیدا کرده‌اند، کنترل و مراقبت الکترونیک در شهرها تبدیل به یکی از موضوعات مهم شده است؛ تا جایی که با توسعه تکنولوژی‌های جدید ارتباطی و اطلاعاتی، نظارت فیزیکی تبدیل به کنترل و مراقبت مجازی گردیده است. کنترل و مراقبت الکترونیک از طریق نصب دوربین مداربسته (نظارت مکانیکی) در فضاهای عمومی شهر برای کاهش جرم و افزایش امنیت، منجر به خلق فضاهای جدیدی درون فضاهای نامبرده شده است؛ که از آن با عنوان فضاهای مراقبت و کنترل یاد می‌شود (شورچه، ۱۳۹۳: ۸۹-۸۸).

روش تحقیق

روش انجام این پژوهش توصیفی و تحلیلی و جمع‌آوری اطلاعات عمدتاً بر پایه‌ی داده‌های میدانی است. بنابراین برای تجزیه و تحلیل و نتیجه‌گیری، افزون بر منابع کتابخانه‌ای و الکترونیک، از یافته‌های پرسشنامه‌ای نیز استفاده شده است. برای این کار تعداد ۱۰۰ پرسشنامه هر کدام حاوی ۱۲ سوال تهیه شد و برای پاسخگویی در اختیار تعدادی از استادان، دانشجویان، شاغلان در فروشگاه‌ها، مراکز تجاری و کارمندان نیروی انتظامی و راهنمایی و رانندگی، که به شیوه‌ی تصادفی ساده انتخاب شدند؛ قرار داده شد. در نهایت، اطلاعات کسب شده از پرسشنامه‌های پاسخ داده شده به شکل جداول و از طریق آزمون میانگین یک جامعه (T-test)، در نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شده‌اند. لازم به ذکر است؛ پیش از آنکه پرسشنامه‌ها در اختیار پاسخگويان قرار داده شود، برای مشخص شدن روایی سوالات، از روش تحلیل عاملی استفاده شد. نتیجه‌ی بدست آمده از این روش نشان می‌دهد که گویه‌ها اعتبار لازم را برای سنجش متغیرهای پژوهش دارند. سپس سوال‌های پرسشنامه با آزمون ضریب آلفای کرونباخ آزموده شدند تا پایایی آنها سنجیده شوند. در نتیجه‌ی این آزمون، ضریب آلفای ۰.۸۴۴ بدست آمد. از آنجا که حداقل ضریب معتبر برابر ۰.۷ است، ضریب کسب شده نشان می‌دهد که سوال‌های پرسشنامه از پایایی مناسبی برخوردار بوده‌اند.

یافته‌ها

در تحقیق حاضر برای پاسخگویی به این سوال که آیا پایش فضاهای غیرقابل نظارت شهری یا همان حفره‌های دولت بوسیله‌ی CCTV، در افزایش امنیت عینی و ذهنی موثر است؟ پرسشنامه‌ای با ۱۲ سوال طراحی شد که سوالات ۴-۱ آن به بررسی میزان تأثیر اصل نظارت و کنترل بر افزایش امنیت عینی می‌پردازد و سوالات ۱۰-۶ آن به بررسی میزان تأثیر CCTV بر افزایش امنیت عینی مربوط است. همینطور سوالات ۵، ۱۱ و ۱۲ پرسشنامه به بررسی میزان تأثیر

نظارت و کنترل از طریق دوربین‌های مداربسته بر افزایش امنیت ذهنی پرداخته است. بدین شکل که سوالات ۵ و ۱۲ به بررسی میزان تأثیر اصل نظارت و کنترل و CCTV، به‌عنوان یک شکل از ابزارهای نظارتی، بر ایجاد احساس امنیت در مردم پرداخته و سوال ۱۱ به بررسی میزان تأثیر CCTV بر محدودیت احساس آزادی در مردم اشاره نموده است. سوال مزبور بر این مطلب تأکید می‌کند که هر چقدر مردم احساس کنند اعمال و حرکات و روابط آنها تحت نظر است، احساس امنیت هم به همان میزان در آنها کاهش می‌یابد.

در پرسشنامه موردنظر، پاسخ‌دهندگان باید نظر خود را براساس طیف لیکرت، در قالب پنج گزینه‌ی خیلی کم، کم، متوسط، زیاد، خیلی زیاد ارائه می‌کردند. در اینجا به شرح و توضیح این سوالات براساس جدول توزیع فراوانی پرداخته می‌شود.

جدول ۱: شرح و توصیف سوالات پرسشنامه براساس جدول توزیع فراوانی

سوال	طیف لیکرت	فراوانی مطلق	درصد فراوانی مطلق
تأثیر اصل نظارت و کنترل در ساماندهی امور اجتماعی	خیلی کم	۳	۳.۰
	کم	۲	۲.۰
	متوسط	۲۶	۲۶.۰
	زیاد	۳۴	۳۴.۰
	خیلی زیاد	۳۵	۳۵.۰
	جمع	۱۰۰	۱۰۰.۰
تأثیر اصل نظارت و کنترل در تقویت نظم و انضباط اجتماعی	خیلی کم	۰	۰
	کم	۱۱	۱۱.۰
	متوسط	۱۸	۱۸.۰
	زیاد	۴۲	۴۲.۰
	خیلی زیاد	۲۹	۲۹.۰
	جمع	۱۰۰	۱۰۰.۰
تأثیر اصل نظارت و کنترل در قانونمند شدن رفتارهای شهروندان	خیلی کم	۱	۱.۰
	کم	۱۵	۱۵.۰
	متوسط	۳۲	۳۲.۰
	زیاد	۳۷	۳۷.۰
	خیلی زیاد	۱۵	۱۵.۰
	جمع	۱۰۰	۱۰۰.۰
تأثیر اصل نظارت و کنترل در کاهش تخلفات و جرائم اجتماعی	خیلی کم	۲	۲.۰
	کم	۹	۹.۰
	متوسط	۱۹	۱۹.۰
	زیاد	۴۵	۴۵.۰
	خیلی زیاد	۲۵	۲۵.۰
	جمع	۱۰۰	۱۰۰.۰
تأثیر CCTV در ایجاد مکان امن	خیلی کم	۴	۴.۰
	کم	۷	۷.۰
	متوسط	۳۴	۳۴.۰
	زیاد	۴۶	۴۶.۰
	خیلی زیاد	۹	۹.۰
	جمع	۱۰۰	۱۰۰.۰

سوال‌ات پرسشنامه	طیف لیکرت	فراوانی مطلق	درصد فراوانی مطلق
تاثیر CCTV در کاهش تخلفات رانندگی	خیلی کم	۰	۰
	کم	۵	۵.۰
	متوسط	۱۸	۱۸.۰
	زیاد	۴۸	۴۸.۰
	خیلی زیاد	۲۹	۲۹.۰
	جمع	۱۰۰	۱۰۰.۰
تاثیر CCTV در کاهش سرقت	خیلی کم	۳	۳.۰
	کم	۱۳	۱۳.۰
	متوسط	۲۳	۲۳.۰
	زیاد	۴۱	۴۱.۰
	خیلی زیاد	۲۰	۲۰.۰
	جمع	۱۰۰	۱۰۰.۰
تاثیر CCTV در کاهش جرمی مانند تجاوز، قاچاق مواد مخدر و...	خیلی کم	۱۵	۱۵.۰
	کم	۲۶	۲۶.۰
	متوسط	۳۴	۳۴.۰
	زیاد	۲۲	۲۲.۰
	خیلی زیاد	۳	۳.۰
	جمع	۱۰۰	۱۰۰.۰
تاثیر CCTV در بهبود عملکرد نهادهای انتظامی و قضایی	خیلی کم	۰	۰
	کم	۵	۵.۰
	متوسط	۱۵	۱۵.۰
	زیاد	۴۵	۴۵.۰
	خیلی زیاد	۳۵	۳۵.۰
	جمع	۱۰۰	۱۰۰.۰
تاثیر اصل کنترل و نظارت در ایجاد احساس امنیت در مردم	خیلی کم	۲	۲.۰
	کم	۱۶	۱۶.۰
	متوسط	۲۶	۲۶.۰
	زیاد	۳۳	۳۳.۰
	خیلی زیاد	۲۳	۲۳.۰
	جمع	۱۰۰	۱۰۰.۰
تاثیر CCTV در ایجاد احساس امنیت در مردم	خیلی کم	۴	۴.۰
	کم	۳۶	۳۶.۰
	متوسط	۳۴	۳۴.۰
	زیاد	۲۶	۲۶.۰
	خیلی زیاد	۰	۰
	جمع	۱۰۰	۱۰۰.۰
تاثیر CCTV در ایجاد محدودیت بر آزادی‌های شهروندان	خیلی کم	۳	۳.۰
	کم	۱۷	۱۷.۰
	متوسط	۳۴	۳۴.۰
	زیاد	۳۴	۳۴.۰
	خیلی زیاد	۱۲	۱۲.۰
	جمع	۱۰۰	۱۰۰.۰

پاسخ به سوال تحقیق

در این تحقیق با این پرسش روبرو هستیم که آیا پایش فضاهای غیرقابل نظارت شهری یا همان حفره‌های دولت

بوسیله‌ی CCTV، در افزایش امنیت عینی و ذهنی موثر است؟ برای رسیدن به پاسخ این سوال، از یافته‌های موجود در سوالات پرسشنامه بهره گرفته شد. داده‌های به‌دست آمده از این پرسش‌ها با کمک نرم‌افزار SPSS و روش آزمون میانگین یک جامعه (T-test) آزموده شدند. در این آزمون $\text{Test value}=100$ در نظر گرفته شد. در تحقیق حاضر برای تشخیص تأثیر یا عدم تأثیر متغیر مستقل (اصل نظارت و کنترل از طریق دوربین مداربسته) در متغیر وابسته (امنیت عینی و ذهنی)، از آزمون مذکور استفاده شده است. نتایج این آزمون به شرح زیر است:

جدول ۲: نتیجه آزمون تی برای تأثیر متغیر مستقل (اصل نظارت و کنترل) بر امنیت عینی

متغیر وابسته (امنیت عینی)	تعداد	میانگین	انحراف معیار	t	df	sig
ساماندهی امور اجتماعی	100	7.9200	1.96782	-467.929	99	.000
انضباط اجتماعی	100	7.7800	1.90470	-484.171	99	.000
قانونمند شدن شهروندان	100	7.0000	1.91749	-485.009	99	.000
کاهش تخلفات اجتماعی	100	7.6400	1.95670	-472.018	99	.000

با توجه به جداول فوق، تأثیر متغیر اصل نظارت و کنترل (متغیر مستقل)، بر هر یک از متغیرهای ساماندهی امور اجتماعی، انضباط اجتماعی، قانونمند شدن شهروندان و کاهش تخلفات اجتماعی بوسیله‌ی آزمون میانگین یک جامعه سنجیده شد و از آنجا که سطح معناداری کمتر از 0.05 ($\text{sig}=0.000$) بوده است، می‌توان نتیجه گرفت: تأثیر اصل نظارت و کنترل بر افزایش امنیت عینی با سطح اطمینان 95% مورد تأیید است. همین‌طور می‌توان گفت، از آنجا که میانگین ساماندهی امور اجتماعی (متغیر وابسته) از دیگر متغیرها بیشتر است؛ لذا بیشترین تأثیر اصل نظارت و کنترل، بر مدیریت و ساماندهی امور اجتماعی می‌باشد.

جدول ۳: نتیجه آزمون تی برای تأثیر متغیر مستقل (CCTV) بر امنیت عینی

متغیر وابسته (امنیت عینی)	تعداد	میانگین	انحراف معیار	t	df	sig
ایجاد مکان امن	100	6.9800	1.80896	-514.219	99	.000
کاهش تخلفات رانندگی	100	8.0200	1.64520	-559.083	99	.000
کاهش سرقت	100	7.2400	2.08467	-444.962	99	.000
کاهش تجاوز، قاچاق و...	100	5.4400	2.12878	-444.197	99	.000
کمک به کشف جرم و مجرم	100	8.2000	1.66969	-549.801	99	.000

با توجه به جداول فوق، تأثیر متغیر دوربین مداربسته (متغیر مستقل)، بر هر یک از متغیرهای ایجاد مکان امن، کاهش تخلفات رانندگی، کاهش سرقت، کاهش تجاوز، قاچاق و نیز کمک به کشف جرم و مجرم بوسیله‌ی آزمون میانگین یک جامعه سنجیده شد و از آنجا که سطح معناداری کمتر از 0.05 ($\text{sig}=0.000$) بوده است، می‌توان نتیجه گرفت؛ تأثیر متغیر مستقل دوربین مداربسته بر افزایش امنیت عینی با سطح اطمینان 95% مورد تأیید است. همین‌طور می‌توان گفت، متغیرهای کمک به کشف جرم و مجرم و کاهش تخلفات رانندگی با میانگین‌های 8.2 و 8.02 دارای بیشترین میانگین‌ها نسبت به میانگین‌های متغیرهای دیگر هستند؛ بنابراین بیشترین تأثیر دوربین‌های مداربسته، در بهبود عملکرد نیروهای انتظامی و قضایی و کاهش سرقت می‌باشد.

جدول ۴: نتیجه آزمون تی برای تاثیر متغیرهای مستقل (اصل نظارت و کنترل و CCTV) بر امنیت ذهنی

متغیر وابسته (امنیت ذهنی)	تعداد	میانگین	انحراف معیار	t	df	sig
احساس امنیت مردم متأثر از اصل نظارت	100	7.1800	2.14796	-432.131	99	.000
احساس امنیت مردم متأثر از دوربین مداربسته	100	5.6400	1.73799	-542.926	99	.000
احساس محدودیت در آزادی‌های فردی متأثر از دوربین مداربسته	100	6.7000	1.99747	-467.090	99	.000

با توجه به جداول فوق، تاثیر متغیرهای اصل نظارت و کنترل و دوربین مداربسته (متغیرهای مستقل)، بر هر یک از متغیرهای احساس امنیت و احساس محدودیت در آزادی‌های فردی، بوسیله آزمون میانگین یک جامعه سنجیده شد و از آنجا که سطح معناداری کمتر از 0.05 ($sig=0.000$) بوده است، می‌توان نتیجه گرفت؛ تاثیر متغیرهای مستقل اصل نظارت و کنترل و دوربین مداربسته بر افزایش امنیت ذهنی با سطح اطمینان 95% مورد تایید است. همین‌طور می‌توان گفت، متغیرهای احساس امنیت مردم (متأثر از اصل نظارت) و احساس محدودیت در آزادی‌های فردی (متأثر از دوربین مداربسته)، با میانگین‌های 7.1 و 6.7 بیشترین تاثیر را از اصل نظارت و کنترل و دوربین مداربسته می‌پذیرند. به‌طوری‌که با افزایش نظارت و کنترل، احساس امنیت در مردم افزایش می‌یابد و از طرفی، با قرار دادن دوربین مداربسته در مکان‌های رسمی و عمومی، مردم احساس می‌کنند روابط و حرکاتشان تحت‌نظر بوده و همین امر سبب می‌شود تا احساس کنند آزادی‌های فردی‌شان محدود شده است.

با توجه به نتایج آزمون به‌عمل آمده و توضیحات ارائه شده، باید گفت: فرضیه‌ی تحقیق حاضر تایید می‌شود و دوربین مداربسته به‌عنوان یکی از ابزارهای هوشمند نظارت و کنترل، توان نظارت و کنترل دولت را افزایش می‌دهد. بدین ترتیب، فضاهای غیرقابل نظارت به فضاهای قابل نظارت تبدیل می‌گردند. از این‌رو، سطح جرائم کاهش یافته و امنیت عینی افزایش می‌یابد. همچنین درباره‌ی امنیت ذهنی باید گفت، دوربین‌های مداربسته در شرایطی ممکن است سبب افزایش امنیت ذهنی مردم شوند. در پژوهش حاضر، این مطلب ثابت شد که افزایش نظارت و کنترل، سبب افزایش احساس امنیت در مردم می‌شود؛ اما از آنجا که دوربین مداربسته از طرفی اعمال و رفتار مردم را تحت‌نظر می‌گیرد، همین سبب می‌شود تا در بعضی شرایط، مردم احساس کنند آزادی‌های فردی‌شان را از دست داده‌اند که این موضوع می‌تواند اثر منفی بر احساس امنیت مردم داشته باشد.

نتیجه‌گیری

مسئله مورد بررسی در این مقاله، عبارت از این موضوع بوده است که، چگونه می‌توان میزان توانایی و کارایی دولت‌ها را در کنترل و نظارت بر محیط‌های خارج از دید و نظارت آن‌ها در فضاهای شهری افزایش داد؟ در همین رابطه، نگارندگان با بررسی نقش و تاثیرات بکارگیری سیستم‌های هوشمند نظارتی از قبیل دوربین‌های مداربسته در محیط‌های شهری، به کمک پژوهش میدانی و تدوین پرسشنامه‌های لازم در این رابطه، به جمع‌آوری داده‌های حاصل از آن‌ها پرداختند و با بهره‌گیری از آزمون میانگین یک جامعه (T -test)، در نرم‌افزار SPSS، به تجزیه

و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده پرداختند. در نهایت، به این نتیجه رسیدند که، به کارگیری ابزار و سیستم هوشمند نظارت (CCTV) در اماکن، میداین، خیابان‌های اصلی و دیگر فضاهای شهری، نقش چشم‌گیری در کاهش تخلفات و جرائم و ناامنی‌های شهری داشته و از این طریق می‌توان کارائی و توانایی دولت‌ها را در کنترل محیط‌های خارج از نظارت (حفره‌های دولت) افزایش داد.

کتابشناسی

۱. پاکزاد، جهان‌شاه (۱۳۸۱)، میزگرد نقش فضاهای شهری در تامین امنیت اجتماعی، شهرداری‌ها، سال چهارم، شماره ۴۱؛
۲. پیشگاهی‌فرد، زهرا (۱۳۸۵)، چالش‌های جامعه ایران از منظر جغرافیای سیاسی، پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۵۶. صص ۱۳-۱؛
۳. حاتمی‌نژاد، حسین؛ منصور، بابر؛ فعلی، محمد؛ تبیین نقش فضاهای شهری در پیشگیری از وقوع جرم و ایجاد امنیت، دوره بیست و دوم، شماره ۸۷. صص ۷۶-۶۸؛
۴. حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۹۰)، اصول و مفاهیم ژئوپلیتیک، مشهد: انتشارات پاپلی، چاپ سوم؛
۵. ربانی، رسول (۱۳۸۵)، جامعه‌شناسی شهری، تهران: انتشارات سمت و دانشگاه‌های اصفهان، چاپ سوم؛
۶. رضایی‌مقدم، علی؛ آرزو، حسن؛ یوسف‌پور، وحید؛ عبادی، مسعود (۱۳۹۱)، بررسی جایگاه طراحی در ایجاد حس امنیت در مجتمع‌های مسکونی، چهارمین کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت شهری، مشهد مقدس، اردیبهشت ۱۳۹۱. صص ۱۸-۱؛
۷. سابق، یزید (۱۳۷۷)، امنیت در کشورهای در حال توسعه، ترجمه: علیرضا طیب و مصطفی ایمان‌زاده، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی؛
۸. شکویی، حسین (۱۳۹۱)، اندیشه‌های نو در فلسفه جغرافیا، تهران: مؤسسه جغرافیایی و کارتوگرافی گیتاشناسی، جلد اول، چاپ چهاردهم؛
۹. شورچه، محمود (۱۳۹۳)، فوکو، فضا و برنامه‌ریزی، تهران: مدیران امروز، چاپ اول؛
۱۰. قالیباف، محمداقرا و مهدی میرزاده کوهشاهی، ریشه‌ها و پیامدهای حفره‌های دولت در محدوده‌ی شمال و خاور هرمزگان و جنوب کرمان، سیاسی - اقتصادی، شماره ۲۶۴-۲۶۳. صص ۱۰۷-۹۴؛
۱۱. لطفی، صدیقه؛ بردی‌آنا مرادنژاد، رحیم؛ ساسانی‌پور، محمد (۱۳۹۳)، بررسی احساس امنیت در فضاهای عمومی (مطالعه موردی: کلاتشهر شیراز)، پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال پنجم، شماره ۱۹. صص ۵۶-۳۵؛
۱۲. محمودی‌جانکی، فیروز و مجید فورچی‌بیگی (۱۳۸۸)، نقش طراحی محیطی در پیشگیری از جرم، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، شماره ۲. صص ۳۶۸-۳۴۵؛
۱۳. مدنی‌پور، علی (۱۳۷۹)، طراحی فضای شهری، ترجمه: فرهاد مرتضایی، تهران: انتشارات شرکت پردازش و برنامه‌ریزی شهری. صص ۷۵-۷۰؛
۱۴. معاونت اجتماعی اداره کل ناجا (۱۳۸۵)، مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی، جلد اول؛
۱۵. مؤیدی، محمد؛ علی‌نژاد، منوچهر؛ نوایی، حسین (۱۳۹۲)، بررسی نقش مؤلفه‌های منظر شهری در ارتقای سطح احساس امنیت در فضاهای عمومی شهری (نمونه مورد مطالعه: محله اوین تهران)، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۳۵.

صص ۱۹۱-۱۵۹:

۱۶. نصیری، معصومه و هادی اعظمی (۱۳۸۵)، نابرابری‌های شهری تهدیدی برای امنیت اجتماعی تهران رویکردی در جغرافیای سیاسی، ژئوپلیتیک، شماره ۱۳. صص ۶۱-۴۲:

17. Ball, K. Hggerty, K. D. Lyon, D. eds(2012), *The Routledge Hand book of Surveillance Studies*, London and New-York: Routledge;
18. Bell, W(1998), *Women and Community Safety*, Bell Planning Associates South Australia, No 32,PP. 1-26;
19. Bennet, T(1986), *Situational Crime Prevention From The Offender Perspective*, in Heal & Laycoke;
20. Caplan,J. M, Kennedy, L.W, Petrossian, G(2009), *Police-monitored CCTV cameras in Newark, NJ: Placement choice and their impact on street crime incident*, see www.rutgerscps.org;
21. Clarke, R. V(ED)(1997), *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies*. 2rd ed, Harrow and Heston, New-York;
22. Dickinson, T (2012), *The Impact of CCTV on Crime A Review of the Evidence*, University of Missouri- Saint Louis. PP. 1-11;
23. Flight, S. Heerwaarden, Y. Soomeren, P. Does CCTV displace Crime? An evaluation of the evidence and a Case Study from Amsterdam, Gepubliceerd in "CCTV" Martin Gill (ed). PP. 1-13;
24. Germain, S. Dumoulin, L. Cecile Douillet, A (2013), *A Prosperous 'Business': the Success of CCTV through the eyes of international literature*, *Surveillance & Society*, PP. 134-147.
25. Johnston, R. Gregory, D. Smith, D. M(1994), *The Dictionary of human geography*, 3rd ed. Oxford: black well;
26. Laycock, G. Austin, C(1992), *Crime prevention in parking facilities*, *Security Journal*, Vol. 3 No.3;
27. Peterson, P. James, K(1985), *Sebenius the Primacy of the Domestic Agenda in Alison and Treverton*, *Rethinking America Security*;
28. Poyner. B(1991), *Situational Crime prevention in two parking facilities*, *Security Journal*, Vol.2 No.1;
29. Tiesdell, S(1998), *Fear and Gender in Public Space, City center management and safer city centers: approaches in coventry and Nottingham*, university Nottingham, institute of urban planning, school of built environment, Pergamon, UK;
30. Welsh, B. C. Farrington, D. P (2009), *Effectiveness of CCTV in Reducing Crime Campbell Systematic Review*. In *Security Journal*. PP.1-41.